

Na slovíčko, přátelé...

V lékárně...

Pomalu končí zima. Já vím, zima je každý rok, ale ta letošní je jiná a jiná už zůstane navždy. Tváře lidí, které potkávám na ulici, zakrývají respirátory různých barev a velikostí. Někteří pozorně sledují každého, kdo se podezřele zadýchává nebo zakašle. Jiní předstírají, že je jim to jedno. Někteří se svobodně nadechnou s respirátorem pod nosem, jiní je za to zamračeně pronásledují očima. Nosíme je na tvářích již více jak 1,5 roku a zakrýváme to, co zákon považuje za citlivý údaj. Zakrýváme to, o čem jsme si doposud mysleli, že nás před ostatními lidmi identifikuje a charakterizuje. Nevím jak vy, ale já mám pocit, že navzdory zakrytým tvářím se toho o lidech na ulici dozvídám daleko více. Jenom si nejsem jistý, zda je to dobrá zpráva.

Procházím kolem lékárny a v paměti se mi rozsvítí kontrolka. Úkol od společné snídaň s Danuškou. Dokoupit jedno balení hořčičku. Vcházím do moderního interiéru lékárny. U přepážky „volný prodej“ čekají další tři zákazníci. Nikam nespě-

chám a tak čekám, dívám se a poslouchám. Elegantní dáma si přeje růžový respirátor a něco na zklidnění nervů. Starší muž ve vytaženém svetru se dožaduje dezinfekce, která nesmrdí a taky něco proti bolesti hlavy. Seniorce v béžovém kabátě se špatně dýchá a tak by ráda roušku, ve které se může „normálně“ nadechnout. Pozoruji slečnu magistru za pultíkem. Odevzdaně otvírá zásuvky a podává lidem, co potřebují. Je to pořád stejné. Něco na nervy, na bolení hlavy, respirátory, roušky a dezinfekce. Je unavená stejně jako její zákazníci. Vnímám na sobě její otrávený pohled, kterým odhaduje, na který ze šuplíků v dosahu její ruky jsem „zralý“ já. Jsem na radě a mám neuvěřitelné nutkání něco změnit. „Vzal bych si lubrikační gel“ říkám pomalu a zřetelně. Její pravá ruka se na cestě k vytipované zásuvce zastavila. Pod respirátorem se usmívám a přemýšlím, na co si mě slečna magistra „tipla“. Svoji pravačku vrátila zpět a její oči pod kulatými brýlemi ožily. Spokojeně naslouchám pestré nabídce různých barev, chutí, složení a rafinovaných vychytávek. Vybírám si tu nejbarevnější a nejrafinovanější. Můj „šuplík“ byl na té nejbližší straně lékárny, ale slečna magistra těch několik kroků zvládla s lehkostí, grácií, a zdálo se, že i radostí. Do obličejů jsem ji neviděl, ale přesto jsem měl pocit, že to tak je.

Vycházím z lékárny do rušné ulice plné spěchajících lidí. Nevidím jim do tváří, ale to nevadí. Naopak. Zakryté obličejy mě alespoň nematou a o to více mi dávají šanci vnímat hlasy, pohyby, gesta, slova a činy. Zakryté tváře svlékají duši do naha, říkám si, když doma, s respirátorem na obličej, podávám Danušce na místo hořčičku barevnou lahvičku s lubrikačním gelem. Nevidí sice můj potměšilý úsměv na tváři, ale určitě ví, že se těším.

Co dnes v listech najdete... ?

- ▶ Naše účty a podvodníci
- ▶ Víte co je *Restorativní justice*?
- ▶ Letní – branně vzdělávací seminář 2021 – pochodák

Vydává:
Statutární město Brno – Městská policie Brno • Preventivně informační oddělení • Bauerova 7, 603 00 Brno •
Telefon: 548 210 035
mail: luboslav.fiala@mpb.cz • www.mpb.cz
Absolventské listy jsou neprodejně!
Vychází v nákladu 1 000 kusů a jsou určeny zejména absolventům projektu Senior akademie.

Bud' sám sebou, život je tak krátký, že nestačíš být někým jiným.

— život sám

LETNÍ POCHOĐÁK

Registrace do: 20.8.2021
Datum akce: 1.9.2021
Čas startu: 9:00-10:30

Další informace na poslední straně!

Motto k zamyšlení

„Často zapomínáme, že lidé, s nimiž musíme žít, také musí žít s námi“

— Neznámý autor

Naše účty a podvodníci

Podle České bankovní asociace, která zveřejnila výsledky **KYBERTESTU** mezi veřejností, mají podvodníci, kteří z lidí lákají čísla platebních karet a PIN kódy, šanci u pětiny Čechů. Online testu se zúčastnilo přes 1800 respondentů.

Podvodníci v SMS zprávě informovali o blokaci karty a žádali odeslání citlivých údajů ke kartě. Dvacet procent respondentů označilo podvodný text SMS zprávy za nezávadný.

Jinými slovy, kdyby jim taková SMS přišla a tvářila se, že je od jejich banky, podvodník by měl šanci dostat se přes kartu k jejich účtu.

Podobnou úspěšnost u respondentů testu měla i podvodná zpráva přes e-mail, což je nejběžnější forma útoku. Ve zprávě, která je žádala o vyplnění osobních údajů:

- Podezřelý odkaz odhalilo 77 % procent lidí.
- Podezřelou adresu, ze které e-mail přišel, odhalilo 57 % respondentů.
- Podezřelý důraz na čas, ve kterém má respondent na žádost reagovat (do 15 minut) označila už jen třetina účastníků průzkumu.

Banky přitom dlouhodobě upozorňují, že nikdy po klientech nevyžadují zadávání citlivých dat přes zprávy v e-mailu či SMS. Při odhalování podvodných útoků na účty klientů byla veřejnost úspěšná pouze na 43 %. Do této úspěšnější skupiny patří spíš mladší lidé, kteří se v kyberprostoru lépe orientují.

Vedle zlepšení informovanosti Česká bankovní asociace lidem doporučuje lépe zabezpečit mobilní telefony. Průzkum ukázal, že vědomě zabezpečený mobil má jen polovina Čechů a pětina si myslí, že je jejich přístroj chráněn díky samotnému operačnímu systému.

Zabezpečení mobilního zařízení přitom není složité. Především je třeba pravidelně aktualizovat operační systém telefonu, stahovat výhradně důvěryhodné aplikace z důvěryhodných zdrojů a používat bezpečnostní software. Podle průzkumu už veřejnost lépe pracuje s hesly.

- Pro internetové bankovníctví používá silná hesla 85 % respondentů.
- Pro přihlášení se k e-mailu používá silná hesla 69 % respondentů
- Pro přihlášení na sociální síť používá silná hesla 51 % respondentů.
- Pro nákup v e-shopech používá silná hesla 42 % respondentů.

- Pro stahování různých aplikací používá silná hesla 47 % respondentů.

Hesla fungují jako první obranný val. Pokud nejsou kvalitní, nemusí ty ostatní bezpečnostní vrstvy zafungovat podle očekávání. Odborníci uživatelům doporučují využívat pro tvorbu hesel fráze, nikoli náhodný shluk písmen. Fráze může vycházet z nějaké vzpomínky uživatele, aby byla zapamatovatelnější. Pokud bude fráze delší než 16 znaků, stačí použít malá a velká písmena a číslice.

Česká bankovní asociace naopak varuje, že desetina lidí stále využívá jedno univerzální heslo pro všechny aplikace či služby. Nicméně většina lidí má několik hesel a ta silnější používá nejčastěji právě pro přihlášení do banky.

Unikátní heslo pro každou službu zvyšuje bezpečnost. Pochopitelně tolik hesel je složité si pamatovat z hlavy. Lidé se tak uchylují k jejich zapisování nebo ukládání v prohlížečích. Ani jeden postup nelze doporučit. V Česku jsou dlouhodobě nejvýraznější hrozbou trojské koně, které kradou hesla uložená v prohlížečích.

Vhodnější variantou je využívat speciální program pro správu hesel. Stačí si zapamatovat jednu vstupní frázi a pak už program dokáže všechna hesla vyplňovat automaticky. Přihlašovací údaje se ukládají v zabezpečené šifrované podobě.

Víte co je *Restorativní justice*?

Jde o pojem, který vychází z anglického slova *restoration* – obnovení. Veřejnost ani naše trestní právo jej zatím příliš nezná. Základní myšlenka je přitom velmi jednoduchá a přístupná. Nesoustředí se na vinu a trest, ale na napravení (obnovení) mezilidských vztahů, které zločin rozvrací.

Trestnímu řízení jde primárně o to, že byly porušeny právní normy, je potřeba najít pachatele a toho potrestat. Restorativní justice říká, že středobodem našeho zájmu by mělo být to, že jsou narušeny mezilidské vztahy, že někomu vznikla újma a že z toho někomu vznikají závazky. Běžné trestní řízení pracuje s legálním konstruktem viny a na konci řekne: „Vy jste porušil normy, my jsme to prokázali a jste vinen.“ Restorativní justici jde hlavně o to, aby ten člověk přijal a pochopil svoji odpovědnost, aby pochopil, co tomu druhému člověku

způsobil. A aby na to mohl reagovat a snažit se tu újmu v nejširším slova smyslu odčinit nebo přispět nějakým způsobem k náhradě.

Je zřejmé, že tento princip nejde aplikovat na všechny trestné činy. Za „trestný čin“ můžeme dosadit v podstatě jakýkoliv konflikt. Trestný čin představuje nejzazší podobu toho konfliktu, porušení něčeho, na čem se společnost domluvila. Důležitá je orientace na vzniklou újmu a na potřeby oběti a v zásadě i na odpovědnost pachatele. Je třeba říct, že to není řešení pro všechny a pro všechno. Restorativní justice nicméně typově nevylučuje žádný trestný čin. V zahraničí je běžné, že se používá i pro řešení opravdu závažné trestné činnosti, kde třeba dojde k vraždě.

Může to být pro oběť traumatizující?

Platí určité podmínky, za kterých lidé mohou do programu vstoupit. Zásadní je, aby to pro ně bylo bezpečné, a je úkolem facilitátora (odborník na vedení diskuse), aby to rozklíčoval. Často se lidé ptají, jestli je to možné třeba u násilí v rodině, u domácního násilí, u sexuálních trestných činů, které zasahují do integrity člověka. Hodně to závisí na konkrétních případech.

V které době se tato myšlenka objevila poprvé?

Nejvíce se o rozvoj restorativní justice zasloužily země angloamerické právní kultury a ta zase často čerpala z tradic původních obyvatel. I z české historie zase známe například smírčí kříže. Uzavíraly se různé dohody, lidé si újmu nahrazovali ji-

ným způsobem než čirým potrestáním. Byl samozřejmě konkrétní podoby toho, jak to bylo tenkrát, bychom za restorativní neoznačili, myšlenku „nejde nám o potrestání, ale náhradu“ bychom tam mohli vysledovat.

Moderní koncept se pak tvořil v 70. letech dvacátého století. V Kanadě působili probační úředníci, kteří se snažili pachatele podpořit v tom, aby pochopili, co se stalo, aby jednali s obětí a snažili se jí újmu nahradit. Tyto izolované nápady jednotlivců se postupně rozšiřovaly v praxi a od 90. let se tento koncept současně formuje na teoretické úrovni.

Zcela zásadní je kniha Howarda Zehra, který je duchovním zakladatelem celého konceptu. Je také současně i fotografem a proto se kniha jmenuje „Changing Lenses“, což lze přeložit jako „Výměna objektivu“. To symbolizuje myšlenku umění změny optiky, pokud se chceme na situaci podívat jinak.

Je cílem restorativní justice smíření? Vzbuzuje se v pachateli úcta? Soucit?

Emoce, kterými procházejí různí pachatelé, jsou hodně podobné. Stud, hněv, strach... Emoční prožívání se může na jednotlivých úrovních potkávat. Kriminologie již od 70. let popisuje, že jsme si postupně zvykli předat kompetence k řešení konfliktu nebo trestného činu někomu jinému, nějaké autoritě, a spoléháme, že to za nás vyřeší. Lidé už nemluví sami za sebe. Za oběť mluví zmocněnec, za pachatele mluví obhájce a pachatel může projít celým trestním řízením, aniž by cokoliv řekl, na něho se podíval. Celý proces může jít úplně mimo něj. A když se odsouzený dostane do výkonu trestu odnětí svobody, platí tam přístup: „Na trestnou činnost se neptáme“. Takže odsouzený mohl projít celým řízením i výkonem trestu a pořád mohl na konci říct: „Já jsem to neudělal, já jsem tady omylem“, a vůbec nepřijmout odpovědnost. Čím je trestný čin závažnější, tím je pro člověka problematičtější nahlédnout svoji temnou stránku. K tomu restorativní justice dává příležitost. Říká: „My neodsuzujeme tebe, ale odsuzujeme tvůj čin, nesouhlasíme s ním, ale tobě dáváme šanci.“

Co se děje na straně obětí?

Co se týče obětí, klasická primární reakce je něco jako „Proč se mi to stalo? Tohle je nespravedlivé!“ A velká zloba i touha po určitém druhu pomsty. Řada lidí

si ale uvědomí, že pod tou zlobou leží ještě další emoce – strach, stud, nejistota z toho, že jim někdo narušil život. Na to navazují i potřeby, které se restorativní justice snaží uspokojit.

Oběť by měla mít možnost konfrontovat pachatele s následky a současně mu klást otázky důležité pro ni a její osobní posun. „Co se to stalo?“ „Proč se to stalo mně?“ Konkrétní věci, které může vědět jenom ten pachatel. I možnost přesně vědět, co se stalo a jak se to stalo, je pro možnost se s tím vyrovnat velmi důležitá. Současně oběť dostává jasnou zprávu o tom, že její příběh nikdo nezpochybňuje. V trestním řízení je výpověď oběti jakožto svědka ze strany obhájce všemožně zpochybňována. Tady oběť dostává ujištění, že to, co se stalo, nebylo správné a že to všichni chápou. Pro oběť je to velmi posilující.

V další navazující a důležité fázi se pak oběť snaží formulovat, co by potřebovala a jak to ten druhý člověk může nahradit. Nemusí to být součástí všech řízení, ale je to jedna z možných částí procesu. V zásadě jde i o to, že lidé sami dostávají do rukou kompetenci svou věc vyřešit a vystupují z bludného začarovaného kruhu pasivní oběti, které někdo sebral moc. Najednou si můžou určit směr.

V odborné literatuře je zmiňován případ vraždy dítěte, kde jeho otec v rámci procesu vyjádřil své pocity vůči pachateli takto: „Já mu sice nemůžu odpustit, ale nemusím ho ani nenávidět. A to mi dává obrovskou úlevu do života, protože jsem dlouhá léta žil každý den s nenávistí, a to je hrozně vyčerpávající.“

Působí tento proces jako prevence recidivy?

Stávající výzkumy jednoznačně ukazují spokojenost dotčených s procesem a zážitkem spravedlnosti. Ukazuje se, že nějaký pozitivní dopad tam je, že je kupodivu vyšší u závažné trestné činnosti než u té míň závažné, ale restorativní programy nejsou samospásné. Nemohou fungovat izolovaně, ale jako součást širší trestní a sociální politiky státu.

Co se děje, když pachatel odmítá spolupracovat, nebo hrozí, že oběti ještě více ublíží?

Restorativní programy jsou možné jenom tehdy, pokud facilitátor (odborník na vedení diskuse) uzná, že je to bezpečné. Lidem na obou stranách, kteří na to nejsou připraveni, tahle cesta není nabídnuta a do-

poručena. Nicméně s přístupem, kdy chcete, aby člověk přijal odpovědnost a nahradil způsobenou újmu, můžete pracovat už v trestním řízení i při ukládání trestu. Trest je možné kombinovat s využitím „přiměřené povinnosti a omezení“. Lze tím hodně konkretizovat, jak bude trest vypadat. Tenhle institut se v praxi moc nevyužívá, a to i přesto, že ho náš právní systém zná. Například při uložení podmíněného trestu odnětí svobody chybí konkretizace toho, co má dotčený v době podmínky dělat. Odsouzený tak odejde od soudu pouze s tím, že teď další tři roky nesmí nic provést.

Existuje i restorativní vězeňství.

V praxi již existují dobré příklady toho, jak takové restorativní vězení může vypadat. Současně v evropském prostoru funguje sdílená snaha změnit obrovské anonymní věznice na malá „detenční centra“, kde se s lidmi může pracovat individuálně. Odsouzené je zde možné efektivněji zapojovat do restorativních programů, ať už ve smyslu komunikace s obětí, nebo řešení konfliktů, které vzniknou uvnitř vězení. Vězni se učí, jak řešit spory jinak než silou, a jak potom řešit i následky. Současně tyto programy pomáhají připravit pachatele na návrat zpátky do společnosti i s jejich rodinou, která je tím rovněž výrazně zasažená.

Víte co je Zabezpečovací detence?

Kdo spáchá zločin, a je odsouzený k odnětí svobody, jde do vězení. To asi víme všichni. Nicméně, ne všichni víme co se děje v okamžiku, kdy soud dojde k závěru, že osoba není trestně odpovědná. V takové situaci soud nemůže uložit žádný trest, natož pak trest odnětí svobody. Co ale může, je uložení ochranného opatření. Takové opatření je možné uložit nejen osobě trestně odpovědné, ale i osobě, která trestně odpovědná není – a to ať pro nízký věk nebo nepřičetnost. Mezi taková ochranná opatření patří:

- ochranné léčení,
- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochrannou výchovu,
- zabezpečovací detenci.

Zabezpečovací detence nebyla dlouhou dobu součástí našeho trestního zákona (1962-2008). Teprve od 1. 1. 2009 ji může soud uložit i v České republice. Důvodem

...dokončení ze strany 3

k vytvoření tohoto nového opatření byla skutečnost, kdy se ze strany veřejnosti velmi často ozývaly požadavky na speciální zařízení pro osoby, které vzhledem k závažnosti jejich duševní poruchy představovaly pro společnost mimořádné nebezpečí. Za takové osoby považujeme agresory či sexuální devianty, obecně lze říci, že jde o osoby, u nichž můžeme na základě znaleckého zkoumání předpokládat, že se v budoucnu opět dopustí trestné činnosti.

Podle zákona mají být do zabezpečovací detence umístěny osoby nepodrobné, nespolupracující, sociálně obtížně adaptované a agresivní, které odmítají, či dokonce sabotují léčbu a v negativním smyslu tak ovlivňují ostatní pacienty. Dále se jedná o osoby postižené chorobou, jejíž léčba je v psychiatrické léčebně nemožná. Velmi často se jedná o různé poruchy osobnosti a kombinace duševních poruch.

Do výkonu zabezpečovací detence může být osoba poslána pouze na základě soudního nařízení, jež může být uloženo na základě podmínek uvedených v trestním zákoníku. Patří mezi ně například:

- Pachatel spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou.
- Jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.
- Pachatel, který zneužívá návykové látky, znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač již byl pro zvláště závažný

zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejmeně na dva roky a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložení ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení.

To jsou případy, kdy soud zabezpečovací detenci uložit MŮŽE. Existují ovšem i případy, kdy soud zabezpečovací detenci uložit MUSÍ:

- Pachateli, který spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a nelze přitom očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti, a soud má za to, že zabezpečovací detence zajistí ochranu společnosti lépe než trest, a proto u nich upustil od potrestání. To soudu umožňuje, aby upustil od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence, a to s ohledem na to, že si pachatel zločinu způsobil zmenšenou přičetnost nebo duševní poruchu požitím návykové látky.
- Pachateli činu jinak trestného, jenž by naplňoval znaky zvláště závažného zločinu, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení

s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti.

Je nutné ještě dodat, že soud uloží pachateli zabezpečovací detenci v případě, kdy nelze předpokládat, že by stačil výkon ochranného léčení, jehož předchází výkon ovšem není podmínkou pro její uložení! Lze ji uložit samostatně, při upuštění od potrestání, ale i vedle trestu.

Trvání zabezpečovací detence není zákonem omezeno, na rozdíl od ochranného léčení, a trvá tudíž do doby, kdy soud rozhodne o jejím ukončení. Podle zákona je ale soud povinen nejméně jednou za dvanáct měsíců přezkoumat, zda důvody pro výkon zabezpečovací detence u toho kterého pachatele stále trvají či nikoliv. Zabezpečovací detenci soud může dodatečně změnit na ochranné léčení a naopak.

V České republice máme celkem dva ústavy, které spravuje Vězeňská služba ČR, a v nichž dochází k výkonu zabezpečovací detence.

- Vazební věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno (toto zařízení bylo zřízeno jako první v roce 2009).
- Věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava.

Jejich kapacita je necelých 200 míst a splňují podmínky zvláštní ostrahy a podmínky zajišťující léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické, rehabilitační a činnostní programy. ■

Letní – branně vzdělávací seminář 2021 – POCHOŇÁK

Cílem letošního „pochodáčku“ bude Letiště Brno, kde vás čeká prohlídka areálu z paluby letištního autobusu. Nejprve ale musíte projít 9,5 kilometru dlouhou, ale pohodovou trasu, bez převýšení, která začíná na vlakovém nádraží SOKOLNICE – TELNICE a končí v obci ŠLAPANICE. Hned na začátku se projdete centrem úhledné obce Sokolnice a na jejím okraji vás čeká cesta malebnou krajinou, kterou budete procházet po upravené stezce pro pěší a cyklisty. V obci Kobylnice Vás čeká oběd a pak zbytek cesty do Šlapanic. Odtud vás převezeme našimi autobusy na letiště, kde si vás převezmou autobusy letiště i s průvodci. V rámci volného pro-

gramu pak můžete navštívit odbavovací halu. Po prohlídce se z letiště na Hlavní nádraží do Brna dopravíte autobusovou linkou DPmB č. E76, která jezdí každých 30 minut.

Letiště je areál s režimovou ochranou a tak budeme při registraci k účasti potřebovat nezbytné osobní údaje – JMÉNO A PŘÍJMENÍ – DATUM NAROZENÍ – ČÍSLO OP – STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST.

DATUM AKCE: **1. 9. 2021**
 ČAS registrace na startu: **9:00 - 10:30 h**
 MÍSTO STARTU: na trasu vyrazíte
 SOKOLNICE-TELNICE
 – vlakové nádraží
 REGISTRUJTE SE NA ADRESE:
prevence@mpb.cz
 REGISTRACE DO: **20. 8. 2021**

Pro platnou registraci k účasti uveďte:
 – JMÉNO A PŘÍJMENÍ
 – DATUM NAROZENÍ
 – ČÍSLO OP a STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOST.

Podrobné instrukce k „pochodáčku“ vám pošleme v odpovědi na elektronickou registraci k účasti.